

РЕЦЕНЗІЯ
на дисертацію Головашенка Юрія Валентиновича
на тему: «УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ СОЦІАЛЬНОЇ
ІНФРАСТРУКТУРИ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ»
представлену для здобуття ступеня доктора філософії
зі спеціальності 073 «Менеджмент»
галузі знань 07 «Управління та адміністрування»

Актуальність теми дисертації. Стратегічне завдання щодо досягнення сталого розвитку сільських територій з метою підвищення якості рівня життя сільського населення та розвитку людського капіталу вимагає розроблення інструментів та практичних заходів щодо покращення функціонування об'єктів соціальної інфраструктури. Очевидно, що реалізація принципів сталого розвитку сільських територій у перспективі є однією із важливих стратегічних цілей державної політики, досягнення якої сприятиме продовольчій безпеці, підвищенню конкурентоспроможності аграрного сектору економіки та рівня життя сільського населення.

Відомо, що соціальний розвиток сільських територій в довоєнний період часу характеризувався неоднозначністю, з одного боку, децентралізація місцевого самоврядування та інші заходи на державному й регіональному рівнях сприяли соціально-економічному розвитку села, а з іншого боку, спостерігалися високі темпи скорочення чисельності сільського населення, його старіння, низький рівень розвитку елементів соціальної інфраструктури, труднощі з працевлаштуванням та інші негативні тенденції.

Водночас умови воєнного стану ускладнили розвиток соціальної інфраструктури сільських територій не лише в частково окупованих та прифронтових регіонах, де має місце повне чи часткове руйнування інфраструктурних об'єктів, знелюднення територій, руйнування житла, дорожньої інфраструктури, а й на інших територіях країни. Це пов'язано з тим, що в умовах війни складно здійснювати успішний розвиток підприємницької діяльності, формувати достатні обсяги доходів у бюджети громад, потрібно здійснювати відрахування на підтримку ЗСУ, ВПО тощо. Саме за таких умов розвиток соціальної інфраструктури сільських територій вимагає обґрунтування заходів і практичних дій щодо удосконалення системи управління на рівні місцевого самоврядування, який забезпечив би мобілізацію внутрішнього потенціалу громад у відновленні та розширенні

інфраструктурних елементів, а також розширив би можливості щодо раціонального використання джерел мобілізації зовнішніх джерел фінансування.

Вважаємо, що тема дисертаційного дослідження є актуальною, оскільки специфіка соціальної інфраструктури села, ускладнений її розвиток в умовах війни із російським ворогом, мінливість середовища функціонування соціальних об'єктів вимагають розробки системи управлінських заходів щодо підвищення якості життя сільського населення та рівня доступності до соціальних послуг.

Зв'язок роботи з державними науковими (галузевими) програмами, планами, темами. Дисертаційна робота Головашенка Ю. В., виконана відповідно до тематики науково-дослідних робіт «Державно-підприємницьке партнерство щодо створення інфраструктури аграрного сектору економіки України» (номер державної реєстрації 0118U003647), у межах якої автором було досліджено сучасні тренди розвитку інфраструктури, проведено оцінювання рівня її доступності для сільського населення та впливу рівня розвитку соціальної інфраструктури на збереження поселенської сільської мережі, узагальнено передумови та умови використання інструментів державно-приватного партнерства, стратегічні пріоритети розвитку в умовах повоєнного відновлення країни із урахуванням сучасних трендів цифровізації та орієнтації країни в європейський простір.

Наукова новизна досліджень і практична цінність отриманих результатів дисертаційної роботи. Ознайомлення зі змістом дисертації дало можливість визначити основні наукові положення та висновки, які сформовано здобувачем і характеризуються науковою новизною, зокрема:

запропоновано систему показників прийняття управлінських рішень в аспекті розвитку соціальної інфраструктури, яка передбачає врахування ESG-чинників, що дозволяє формувати стратегічний вектор соціального розвитку сільської території відповідно до принципів сталого розвитку на основі забезпечення раціонального використання доступних ресурсів, урахування соціальних інтересів населення та збереження навколишнього середовища сільської території;

обґрунтовано положення стратегічного розвитку соціальної інфраструктури сільських територій, серед яких найактуальнішими є такі: підвищення фінансової спроможності громад, розвиток соціального

партнерства та принципів публічно-приватного партнерства; сприяння розвитку підприємств агробізнесу, товарних селянських господарств, активізації підприємницької ініціативи у сфері надання соціальних послуг, що матиме позитивний вплив для покращення якості життя сільського населення;

узагальнено складові управління соціальною інфраструктурою сільських територій, стратегічною ціллю яких є досягнення людиноорієнтованого розвитку, що сприятиме людському розвитку та створенню сприятливих умов життєдіяльності для сільського населення;

систематизовано елементи інформаційно-аналітичного забезпечення управління розвитком соціальної інфраструктури сільських територій, зокрема джерела зовнішньої та внутрішньої інформації, використання яких сприятиме розробленню та ухваленню обґрунтованих стратегічних, тактичних та оперативних управлінських рішень у сфері розвитку соціальної інфраструктури;

узагальнено підходи до удосконалення процесу управління соціальною інфраструктурою сільських територій, які включають сукупність принципів, методів, інструментів, функцій і завдань, спрямованих на стійкий розвиток соціальної сфери села, а саме: створення на рівні місцевого самоврядування координаційної ради з розвитку соціальної інфраструктури як добровільного, дорадчо-консультативного органу, а також використання інструментів фінансового менеджменту та антикризового управління у практичній діяльності органів місцевого самоврядування.

Теоретичні узагальнення та отримані результати є рекомендаційною базою і спрямовані на вирішення завдань щодо підвищення рівня якості життя сільського населення, що сприятиме сталому розвитку сільських територій та розвитку людського капіталу села. Пропозиції здобувача використано у практичній діяльності місцевого самоврядування окремих територіальних громад та у освітньому процесі Білоцерківського національного аграрного університету при викладанні таких навчальних дисциплін: «Менеджмент», «Регіональна політика та місцеве самоврядування», «Публічне управління агросферою», «Методологія наукових досліджень в економіці та менеджменті», що підтверджено відповідними довідками.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Наукові положення, висновки і рекомендації практичного спрямування, які одержано Головащенко Ю.В. є обґрунтованими та підтверджені результатами проведеного наукового дослідження. У роботі систематизовано особливості розвитку елементів соціальної інфраструктури сільських територій і складові управління ними, проаналізовано сучасний стан і тенденції розвитку сільських територій, об'єктів соціальної інфраструктури та рівень доступності сільського населення до них, обґрунтовано напрями удосконалення управління розвитком соціальної інфраструктури села. Здобувачем використано загальні й спеціальні методи, прийоми і принципи наукового пізнання, фундаментальні положення економічних теорій еволюції економічного простору, інфраструктури, еволюційної економіки, загальної теорії систем, сталого розвитку, стратегічного управління, що дало можливість автору поглибити теоретико-методичну основу досліджень у цій сфері, узагальнити складові інформаційно-аналітичного забезпечення управління розвитком соціальної інфраструктури та обґрунтувати стратегічні напрями повоєнного відновлення інфраструктури сільських територій, розвитку інформаційно-аналітичного забезпечення оцінки результативності соціальної сфери з урахуванням принципів сталого розвитку та внесення якісних змін у систему розроблення й ухвалення управлінських рішень.

На підставі детального ознайомлення зі змістом і анотацією дисертації Головащенко Ю.В. зроблено висновок про те, що робота є завершеним, самостійно виконаним та логічно побудованим науковим дослідженням, яке містить оригінальне вирішення наукової проблеми – поглиблення наявних і розроблення нових теоретико-методичних і прикладних засад управління розвитком соціальної інфраструктури сільських територій.

Апробація результатів дослідження, повнота викладення матеріалів дисертації в опублікованих наукових працях. Основні наукові положення та висновки дисертаційної роботи сформульовано Головащенко Ю.В. самостійно на основі викладених повною мірою матеріалів дисертації, їх результати опубліковано у фахових наукових виданнях. Достовірність основних наукових положень дисертаційної роботи підтверджується їхньою апробацією на міжнародних науково-практичних конференціях. За результатами дисертаційного дослідження опубліковано

9 наукових праць, у тому числі 7 статей у наукових фахових виданнях України та 2 тези доповідей на науково-практичних конференціях.

Аналіз структури та змісту дисертації. Дисертація Головашенка Юрія Валентиновича виконана згідно вимог, що ставляться до таких робіт та містить усі структурні елементи: вступ; розділи і підрозділи роботи, в яких представлено огляд літератури, обґрунтування вибору напрямів та методів дослідження, власні дослідження та їх аналіз, висновки; список використаних джерел; додатки. В анотації, поданій українською та англійською мовами, висвітлено зміст і основні результати дослідження; наведено ключові слова, а також список наукових праць здобувача за темою дисертації із зазначенням його особистого внеску. Основний текст викладено на 222 сторінках комп'ютерного тексту. Робота містить 31 таблицю, 14 рисунків, 9 формул та 14 додатків. Список використаних джерел налічує 162 найменування. Завершується основна частина дисертаційної роботи висновками з 11 пунктів.

У дисертації висвітлено обґрунтування вибору теми дослідження, окреслено дискусійні та невирішені питання теоретичного і практичного характеру, визначено мету, завдання і методи дослідження. Основною метою дисертаційного дослідження було узагальнення теоретико-методичних положень та розроблення науково обґрунтованих пропозицій в аспекті удосконалення управління розвитком соціальної інфраструктури сільських територій в умовах підвищеного ризику.

Інформаційну базу роботи становлять економічні огляди, монографії й науково-аналітичні статті вітчизняних та іноземних авторів, інформаційні матеріали, опубліковані в періодичних виданнях і на офіційних сайтах Інтернету, особисті розробки й дослідження автора, закони України, нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України, матеріали Державної служби статистики України, аналітичні огляди фінансової спроможності громад, результати особистих спостережень автора, а також наукова інформація, що має форму недрукованої продукції й розміщена у світовій комп'ютерній мережі «Інтернет», сайти територіальних громад.

Робота виконана у межах програми з підготовки доктора філософії впродовж 2021–2025 рр. у Білоцерківському національному аграрному університеті. У процесі виконання дисертаційної роботи здобувачем використано загальнонаукові та спеціальні методи економічних досліджень,

зокрема: системний підхід; економіко-статистичний, структурно-логічний та порівняльний аналіз; діалектичний та абстрактно-логічний; графічні методи; комплексні методи; метод анкетування; методи комп'ютерної обробки й аналізу інформації.

Результати досліджень, представлені в роботі, викладено логічно і послідовно, відповідно до окреслених завдань. Мета роботи була досягнута, сформульовані наукові положення достатньо обґрунтовані й апробовані. На основі аналізу змісту дисертації зроблено висновок про те, що дисертаційне дослідження Головашенка Ю. В. виконано на актуальну тему, на достатньо-високому науково-методичному рівні та є завершеною працею із урахуванням його мети, завдань, способів і методів їх досягнення, об'єктивності й достовірності результатів дослідження, що забезпечило високу обґрунтованість пропозицій щодо удосконалення системи управління розвитком соціальної інфраструктури сільських територій.

Дотримання принципів академічної доброчесності. Під час рецензування в дисертації та наукових публікаціях Головашенка Ю. В. не виявлено ознак академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації, текстових запозичень чи інших порушень доброчесності дисертантом. Усі ідеї та положення, викладені в роботі, належать здобувачеві.

Дискусійні положення і зауваження до змісту та оформлення дисертації. Позитивно оцінюючи результати наукового дослідження Головашенка Ю. В. необхідно зробити деякі зауваження та визнати, що у дисертаційній роботі є дискусійні положення, що зумовлені передусім складністю та широтою предмету дослідження.

1. У розділі 1.3 автором систематизовано складові інформаційно-аналітичного забезпечення управління розвитком соціальної інфраструктури сільських територій із урахуванням останніх змін на макро-, мезо- та локальному рівнях, що безперечно є цінним для науки та практики. Однак, доцільно було б запропонувати систему показників, які б дозволили провести оцінювання результативності менеджменту громад в аспекті досягнення стратегічних, тактичних та оперативних цілей розвитку громади (с. 53–58).

2. У підрозділі 3.1 дисертант наголошує на необхідності розвитку державно-публічного партнерства та соціального партнерства у перспективному розвитку соціальної інфраструктури сільських територій, що є актуальним для сучасних умов. Вважаємо, що з метою більш повного

висвітлення даного питання варто було у дослідженні детально розкрито інструменти, що вже впроваджені у практику місцевого самоврядування, і ті, що потребують адаптації та розвитку у вітчизняних умовах (с. 167-168).

3. У підрозділі 3.1 автор вдало окреслив стратегічні перспективи розвитку соціальної інфраструктури сільських територій, однак вважаю за доцільне розглядати дані перспективи у розрізі територій, які є чи були окупованими, а також регіонів, які не відчували значних втрат у соціальній сфері. За такого підходу можливо було б розширити та конкретизувати стратегічні та оперативні завдання для органів державного і регіонального управління щодо відновлення та оновлення соціальної інфраструктури, інструментів і практичних заходів щодо формування привабливості території для проживання населення й здійснення економічної діяльності (с. 167-171).

4. Повністю погоджуємося із пропозиціями здобувача щодо стратегічних пріоритетів розвитку сільської соціальної інфраструктури, однак з метою підвищення рівня обґрунтування окремих рекомендацій доцільно було здійснити розрахунок величини фінансових та інших ресурсів для запропонованих заходів. Хоча припускаємося думки, що реалізувати цю вимогу в сучасних умовах надзвичайно складно.

5. У підрозділі 3.3 автором запропоновано заходи щодо удосконалення системи управління розвитком соціальної інфраструктури сільських територій на основі реалізації низки заходів, серед яких важливе місце відведено вивченню взаємозалежності виплат на утримання апарату управління громад, показників обсягів доходу та виплат на одного жителя, які варто було б деталізувати у розрізі оплати праці та одержаних премій (с. 207–211).

Крім цього в роботі зустрічаються описи та лексичні помилки, однак вони жодним чином не впливають на позитивну оцінку дисертаційного дослідження.

Разом з тим, наведені зауваження та дискусійні положення дисертаційної роботи Головашенка Ю. В. не є принциповими, вони підтверджують необхідність продовження наукових дискусій у цій сфері, не мають суттєвого впливу на загальну позитивну оцінку рецензованого дослідження і не погіршують його якість.

Загальний висновок. Дисертаційну роботу Головашенка Ю.В. подано у вигляді спеціально підготовленої наукової праці на правах рукопису. Усі

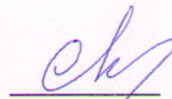

наукові результати, що викладено в дисертації та виносяться на захист, отримано здобувачем самостійно.

Вважаю, що дисертація Головащенко Юрія Валентиновича на тему: «Управління розвитком соціальної інфраструктури сільських територій» за обсягом проведених досліджень, використанням сучасних методів економічних досліджень, сформованою науковою новизною і практичним значенням отриманих результатів та можливістю їх впровадження в управлінні територіальними громадами відповідає вимогам постанови Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 р. № 261 «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)» (зі змінами), наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), постанови Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеню доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами), а її автор, Головащенко Юрій Валентинович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 073 «Менеджмент» галузі знань 07 «Управління та адміністрування».

Рецензент,

кандидат економічних наук, доцент,
завідувачка кафедри економіки та
економічної теорії Білоцерківського
національного аграрного університету

(підпис)

Світлана БАТАЖОК

07 квітня 2025 р.

Підпис Світлани БАТАЖОК засвідчую:

начальник відділу документообігу і
кадрового забезпечення Білоцерківського
національного аграрного університету

Олена ЮРЧЕНКО